

(1721—1792) k tomu svolení nedostala. Přece jen se hrálo, když povolení vystavil semilský vrchnostenský úřad, s nímž byl staříčkový farář v rozepři. Dušek byl po představení obviněn u litoměřické konsistoře, že prý hru povolil, hercům půjčil dalmatiku a navštívil představení. Vyšetřování prokázalo, že udání bylo nepravdivé^{76/}. Jak by ne! Dlouholetý bozkovský farář už dávno předtím prokázal, že nemá pro podobné akce svých farníků pochopení, když doporučoval místo hry hrané v kostele prostou pobožnost křížové cesty.^{77/}

Vyšetřováním na Bozkově byl pověřen osvěcenský kněz, libušský děkan a biskupský vikář P. Mauritius Max^{78/}, který z Bozkova zajel na vizitaci do Železného Brodu^{79/}. Od jeho brodské návštěvy se už v městě pašije nikdy nehrály. Protože v obou místech postrádáme písemné doklady o zákazu her — pobožností, je pravděpodobné, že byly likvidovány naléhavou formou ústní.

* * *

Divadlo se v českých obcích houževnatě zakořenilo. V poslední čtvrtině 18. století pozorujeme ve zdejší divadelnictví dalekosáhlé proměny a přesuny. S nastupujícím národním obrozením se postupně prosazuje v českých městech ochotnické divadlo navazující na repertoár a konvence pražského divadla. Touto činností se podílí na realizování národně obrozeného programu domácími prostředky.

Vedle „nového“ proudu divadla však působilo stále starší, původní sousedské divadlo, přestěhovavší se doslova do nejzapadlejších obcí mezi nejchudší vrstvy zdejšího obyvatelstva. Již od osmdesátých let 18. století objevují se v tomto kraji zprávy o prvních představeních náležejících jeho další — pojosefínské — fázi rozvoje, s novými, především starozákonnými, legendistickými a výjimečně i světskými látkami, s jinou organizací představení a s jiným jejich zakotvením ve společenském životě obcí.^{80/} Slábne jejich náboženská funkce, přestávají být svéráznou lidovou pobožností. Kromě vánočních her ztrácejí závislost na církevním roce a příležitost k představením, hraným před platícími diváky, hledají v obdobích příznivějšího počasí.

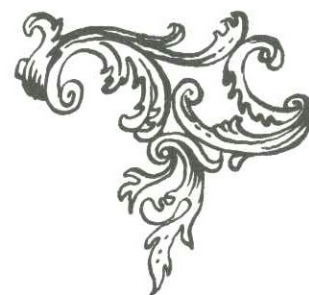
Třebaže první projevy druhé fáze (cca 1785—1848) se připomínají již v závěru 18. století, jeho reprezentativní dochované doklady však pocházejí až z první poloviny 19. století.^{81/}

* * *

Když uzavíráme stručný pohled na severočeské sousedské divadelnictví 18. století, musíme konstatovat, že jeho německá produkce brzy zanikla. Představení pašijí, která se objevila na Cvikovsku v první čtvrtině 19. století, byla jen nezdařeným, ojedinělým pokusem o obnovení někdejších vzpomínaných představení.^{82/}

České divadlo na jazykové hranici utvářelo se dále v zajímavých proměnách až do konce 19. století. Ze zkušeností získaných v 18. století, z produkcí pašijových, byl dále utvářen a přetvářen rázovitý systém dalších, již nejen pašijových sousedských lidí v následujícím století. Jimi byla objevena společenská hodnota divadla, jimi se vkořenila divadelní tvořivost do lidové kultury a plodila osobitá díla, která bytostně patří k nepřehlédnutelným tradicím českého divadelnictví.

HANSWURST
V DOCHTORSKÉM
DIVADLE
NA TRZÍCH
NEPOSTRADATELNÝ
aneb
PRAŽŠTÍ ŠEVCI

HANSWURST V DOCHTORSKÉM DIVADLE
NA TRZÍCH NEPOSTRADATELNÝ
aneb
PRAŽŠTÍ ŠEVCI

Veselohra ve třech dějstvích

Napsal P.R.D.P. Maurus Lindemayr,
řeholník a nyní duchovní pastýř v Neukirchenu.
Veselohra byla poprvé uvedena v klášteře v Lambachu
25. srpna 1772. Za přítomnosti tří ctihodných
přespolních pánů prelátů z klášterů v Kremži,
Svatého kříže a Maria Zell.

VYSTUPUJÍCÍ OSOBY

1. Paní principálka trhovnického dochtorského divadla
(paní Notburga Kaiserová, ředitelka kůru v Gmundenu)
2. Kryšpín, ševcovský tovaryš, dosavadní Hanswurst, kterého nyní propustili (pan Joh. Michael Mälzät, basista)
3. Pan Dratvička, mistr ševcovský a Hanswurstův příbuzný
(pan Jos. Langthaler, správce sirotčince v Pauře)
4. Pan Sigismund, nově angažovaný divadelní básník
(Joseph Gramerstetter, osiřelý hoch)
5. Blanche, služka u paní principálky (Ant. Richlbauer, diskant)
6. Kleopatra, nebo Dona Bětka (Franz Gatto, altista)
7. Komorná, nebo Dona Marjánka
(panna Maria Anna Langthalerová)
8. Bernardon, nově angažovaný
(pan Jos. Achatz Wimmer, kostelník v Pauře)
9. Čistič světel
(pan Joh. Adam Lindemayr, kostelník a školník v Pauře)

Hudbu složil pan Josef Langthaler, správce sirotčince v Pauře

PRVNÍ DĚJSTVÍ

První výstup

Mistr Dratvička na verpánku. Šprýmy podle libosti.

Dratvička

To jsou mi věci! — Včera večer flám jak se patří, a ráno padne na člověka lenóra, ospalost a nová žízeň! — Ó ty zpropadenej modrej pondělku! (*To všechno říká velmi melancholicky a s povzdechy*) Cechmistři a podstarší, kteří tě zavedli, by zasloužili vejprask, až by byli zrovna tak modří, jako ty sám! - - - Ach! - - - Jenže — (*Najednou se vesele rozesměje*) — zkrátka jsme se řádně povyrazili! - - - Ani při tovaryšských zkouškách to nebejvá veselější než včera, když jsme přijímali učně. - - - Při všech pražskejch mostech! (*To je přísaha*) Nebyla to švanda, když jsem mistrovi Kringelbauerovi vytrh židli zpod zadku zrovna v tu chvíli, kdy si sedal, takže si málem zlámal vaz a nohy měl tam, kde má bejt správně hlava?! — — Moc nescházelo, aby nevylít. Určitě by mi dal pár po hlavě, kdybych mu byl neřek, že to byl jenom špás. - - - Posadit se s takovým člověkem u piva, to je

pro našince přímo požitek. On si sice tímhle pádem udělal díru v hlavě, takže se muselo běžet pro ohřátej ocet, aby se mu zastavila krev! Jenže já mu řek, poslyš, to byl jenom žert, neměj mi to za zlé, rozumíš? „Nic se nestalo,“ on na to, „jsme tu počestní řemeslníci mezi sebou, a já rozumím žertu stejně jako každéj druhej. Nemám ve zvyku kazit zábavu. - - - Co jsme si, to jsme si.“ - - - Ten člověk byl totiž v Praze a na Malý Straně dělal za mzdu od kusu u stejného mistra, u kterého jsem tovaryšil i já! Jo, tam se člověk naučí žít, tam pozná ševce! - - - My, tady v Rakousku, si myslíme, bůhví co nejsme! A co jsme proti Pražákům? Asi tolik co sprostá bejčí podešvice proti nejjemnější pruské teletině. Ach, to se člověku zrovna srdce v těle rozesměje, když vidí houf deseti, dvaceti, třiceti dobře živenejch ševcovskejch tovaryšů, jak si s copánkem natrásajícím se pod kloboukem a se sečnou zbraní po boku vykračujou ulicemi, a vyjadřujou se jazykem, kterému rozuměj jenom ševci. Svršek, spodek, podešvice, hlazenice, juchta, šagrén, kordíán. Hrom do toho, není mezi nimi jedinej, co by neměl dózu na tabák ve tvaru ženský nohy! — Za mejch mladejch let se hrávaly ještě kasace. Vzpomínám si dodnes na krásnou ševcovskou písničku. Složil ji jeden pražskej študent, korunovanej básník, co se pak u mýho mistra učil řemeslu. Starší tovaryš udělal na to melodii, a jestli mi paměť ještě slouží, tak to bylo takhle:

ÁRIE

*Olomouc je krásný město,
ale Brno hezčí,
Mnichov taky, ale přesto
Vídeň ho zas předčí.
Ale pro mě, na mou čest,
nejhezčí je ze všech měst
jenom Malá Strana,
pražská Malá Strana.*

*Vědci žijou v Padově,
mají spoustu knih,
kupci zase v Janově,
prodávaj nám klich.
Ale když jde o ševce,
ať si hledá kde kdo chce,*

nejlepší jsou v Praze,
v královně měst Praze.

A ševcovny? Tyhle krámky
najdeš v Portugalsku,
dratve, jehly a verpánky
znaj i ve Španělsku.
Vejlody však — jaká krása! —
až nad nimi srdce jásá,
mají jenom v Praze,
v mé královské Praze.

A ta vůně juchtoviny!
Kdepak, žádnéj puch!
Z nejjemnější teletiny
odér plní vzduch!
Nechci hledat v Itálii
vůni rozmarýny.
Chci žít vždýcky jenom v Praze,
v provoněné Praze.

Každej se dnes ohlíží,
co se nosí v Paříži,
podpatek a jakej šev,
svršek, spodek, podešev.
Nejjemnější fazóny,
pro mladý i matróny,
dělej zas jen v Praze,
v malostranský Praze.

Přikrajovat, knejpvovat,
prošívát a flokovat,
naučí tě — tisíc láter!
naše slavná alma mater,
pražská Malá Strana,
ševci milovaná,
ševci opěvaná,
ševcům požehnaná!

Druhý výstup

Dratvička a Kryšpín

Kryšpín
Dratvička

(klepe)

In grederum! - - - Gratias! - - Salus! - - - Ho, ho!
Zřejmě německej křupan! Taky bych byl zůstal

takovej nevzdělanec, kdybych se byl na Malý
Straně neseznámil s nejlepší pražskou němčinou.
- - Tak tedy německy. - - - (Skočí ke dveřím) Vej-
di, kdo nejsi uvnitř. - - -

Kryšpín

(vejde s hanswurstovskou poklonou) Služebník, bra-
tránku Dratvičko!

Dratvička

(vysekne ševcovskou poklonu) No ne, bratránek
Kryšpín! — To jsou mi věci! (Poněkud posměšně)
Už zase chce, abych mu vzal míru na boty? - - -
Ty poslední byly přece authore meo ipso, podle
metody nejlepšího odborníka na juchtovky na celý
Malý Straně. Dílo pro věčnost! Dílo . . .

Kryšpín

Jenom klid! —

Dratvička

Boty, o kterých neuvěřím, že by je někdo moh ro-
zedrat! (Říká to prudce)

Kryšpín

Dovolte mi přece, pane bratránku - - -

Dratvička

A ty jste už taky prošoupal? (Řekl to ještě prudčeji)

Kryšpín

Ne, neprošoupal, abyste věděl. Tady jsou, zabale-
né! (Odloží svůj ranec)

Dratvička

Jakže? (S údivem) Zabalené? A v cestovním ranci?

Kryšpín

Tak a nejinak.

Dratvička

A vy jste tedy bez místa? - - -

Kryšpín

Jak jinak? A myslíte si, že si z toho dělám těžkou
hlavu?

Dratvička

Neděláte?

Kryšpín

Směju se tomu! (Vesele a poněkud kvapně) Vzdá-
vám bohům nekonečné díky za to, že jsem tuplo-
vanej člověk. Hanswurst a navíc jménem a půvo-
dem poctivej švec, švec ze Starýho Města v Praze.
A o pražskejch ševcích je po celým toku Dunaje
a od Dunaje až k Visle a od Visly až po Eufrat ne-
sporně, zaručeně a nepochybně známo, že pokud
jde o žlutěj nebo černej safián, o jezdecký holinky
nebo boty do nepohody, není jim co do jemnosti
a rychlosti práce, a co do trvanlivosti díla rovna
na celým světě. S naprostým klidem a chladno-
krevně teď svleču koženou kazajku hans-
wurstovskou a obleču si koženou zástěru ševcov-
skou. Jenom toho mám totiž za skutečného hrdi-
nu, kdo si nad nestalostí nevěrného štěstí trochu
zabručí a začne řeč o jiným.

Dratvička

(s údivem) To je ale charakter!

Kryšpín

Nejsem blázen, abych se dal vyvést z rovnováhy.
Svět se nedočká, že by se ševcovskej tovaryš dopu-
stil nějaký poštilosti.

Dratvička

To je svatá pravda. Jenže, pane bratránku - - -

Kryšpín

(*naparovačně*) Nikdo na světě nemá takový nadání k filozofický vyrovnanosti mysli jako švícko ze Starýho Města.

Dratvička
Kryšpín

Na Malý Straně jsou ještě vyrovnanější. Náš zgruntu poctivej a bodrej Vestfálec - - - (*Dratvičkovi*) pan bratránek ho bude určitě znát?

Dratvička
Kryšpín
Dratvička.
Kryšpín
Dratvička
Kryšpín

Až moc dobře - - -
Matyáš Klapálek - - -

Jasně. - -

S křoviskem na bradě. - - -

A se šrámem na pravé tváři. - - -

Jo, přesně tak. (*Důstojně, způsobem, který zdůrazňuje závažnost*) Tento nezapomenutelný harfenista, violoncellista, trianglista, cimbálista, spadonista a tancmajsterista, a nebe samo ví, čím vším ještě je - - - ten, co byl zrovna tak dobře třikrát starším tovaryšem, jako Caesar třikrát starostou a Fabius Maximus třikrát diktátorem, - - - tak tenhle vzor všech ctností, tenhle zázračnej ševcovskej pomocník, tak tenhle, zrovna tenhle je tím, komu vděčím při své celoroční dřině za svou krásnou vyrovnanost. On totiž prohlásil: Dnes jsem podstarším já, zejtra to bude někdo jinej. Ale i tenkrát, když podstarším nebudu, musím jednat jako poctivej Vestfálec, poctivej Vídeňák, Pražák, Linečák a Salcburák, jinak nedostanu dobrý pracovní vysvědčení. - - - (*Rozpustile*) Pane bratráнку, s naším bláznovstvím je konec! To vám teď říkám s veškerou vážností. Hanswurst patří minulosti. Teď stojí tady před vámi Kryšpín. Máte pro mě práci?

Dratvička
Kryšpín
Dratvička
Kryšpín
Dratvička
Kryšpín
Dratvička

Já?

Ano.

V ševcovně?

Kde jinde?

Jako švec?

To jsou mi otázky!

Ne, copak bych si mohl zodpovědět, kdyby pan bratránek u mě proseděl svůj vynikající hereckej talent na verpánku? - - - Kromě toho nemůžu uvěřit, že ho propustili.

Kryšpín

Hrome! A co tady můj vandrovní ranec (*vyndává z rance své věci jednu po druhé*), moje výpověď, můj výuční list, moje zákaznictvo, tady můj vandrpuh, můj pas? - - -

Dratvička

U všech čertů! - - - Copak se bratránek snad - - -

Kryšpín

Rozhádál? - - - Ani nápad! To dělají jenom hašteřivci.

Dratvička

Tak se tedy - - -

Kryšpín

Zadlužil? Ani šestákem. To dělají jenom podvodníci.

Dratvička

Nebo si snad - - -

Kryšpín

Namastil kapsu? Ani v nejmenším. To dělají jenom rošťáci. Pane bratráнку, všechno vám vyklopím. Propustili mě, protože jsem poctivec. (*Vypne své tělo a několikrát se projde sem a tam*)

Dratvička

Tak?

Kryšpín

A to poctivec na kvadrát. Poctivec jako ten, kým jsem byl, a poctivec jako ten, kým jsem ještě pořád. Poctivec jako Hanswurst a poctivec jako švec.

Dratvička

A to je snad důvod, aby ho propustili?

Kryšpín

Přesně tak. (*Výsměšně*) Paní dochtorka, má bývalá principálka, chce dát divadlu, s kterým jsme jezdili na káře od jarmarku k jarmarku, najednou nové lesk. Ne snad, co se mobiliáře a dekorací dotěže, to se nezmění. „Hlavní věc je,“ říká ten divadelní poeta, co ho přijala před osmi dny, „hlavní je tahle hadrová opona, tenhle papndeklovej rám, tahle rozervaná španělská stěna, která slouží místo dekorací. Jde o to,“ říká, „aby se dostalo potěšení uchu a nikoli oku. Čest divadla se zakládá na duchaplných výrociích a nikoli na honosných kostýmech a všeliké parádě.“ Celé to vylepšení, o které usilují, spočívá v tom, že všechny výstupy musí obsahovat rozumné myšlenky, poučné sentence a srdce jímající příklady. No a jak do toho pasuje Hanswurst? Jako pěst na oko. Hanswurst musí zmizet, tak tedy pryč s ním!

Dratvička

Jenže já, když sleduju na kremžském trhu komedii, ve které nevystupuje Hanswurst, mám pocit, jako bych jedl salát bez octa a pepře.

Kryšpín

A navíc si vzala do hlavy, že švec je moc sprostej a nemá žádnej vtip a ríz.

Dratvička

Švec? — Saprment, pane bratráнку, to je tedy přespříliš!

Kryšpín

A ježto já jsem švec, dává mi za vinu, že jsme v městě Halle o posledním jarmarku ze tří tisíc sirníkových projímadel prodali jenom patnáct. Viděla, že lidi, jakmile jsme vybalili, utíkali pryč, ba dokonce si ucpávali nos a pusy, a to ze strachu, aby se našimi léky neotrávili. A ještě — ó, ty bestie! — že prej cítili ševcovskej puch, jo, to říkala!

Dratvička

Kryšpín
Dratvička
Kryšpín
Dratvička
Kryšpín
Dratvička
Kryšpín
Dratvička

Kryšpín
Dratvička

Kryšpín
Dratvička

Kryšpín
Dratvička

Kryšpín
Dratvička

Kryšpín
Dratvička

Kryšpín
Dratvička
Kryšpín

Páchnete juchtovinou a to ty lidi odpuzuje, ten ševcovskej smrad je vyhání.
Takže vlastně obvinila nás, pane bratrátku? (*Říká to poněkud prudce*)
Obvinila mne.
Jenom proto, že jste švec? (*To už bylo prudší*)
Jenom proto!
(*ještě prudčeji*) A ševci že nemají ducha a vtip?
Ani co by se za nehet vešlo.
Ani jedinej? (*Mluví ještě prudčeji*)
Ani jedinej!
(*velmi prudce*) Ani mistři? Ani cechmistři? Dokonce ani sami Pražáci, ba ani Pražáci z Malé Strany?
Ne, vůbec nikdo, bez výjimky.
U všech čertů, co je moc, to je moc! To je mi pěkná historie! Na to si řádně posvítíme. - - - Ještě něco! (*Velmi vztekle*) A ševci, říká ta ropucha, že páchnou smůlou?
Ano, to říká.
(*ještě s větší nevolí*) A že se lidem dělá špatně z vůně naší juchty? - - - Z naší voňavé juchty?
Na umření.
Tak? Dokonce na umření? Čím dál, tím líp! (*Obleče si kabát a chystá se k odchodu*) - - - Pojďte!
Co chcete dělat?
To je otázka! Co je povinen udělat švec, když se hanobí jeho řemeslo? - - - Jdeme! Vezmu si jenom nákrčník!
A kampak půjdeme?
Do naší hospody. (*Důstojně*) Já jako cechmistr tady mlčet nemůžu! Všechny ševcovské krámky ve městě a před městem se musí bez meškání zavřít, výlohy zakrýt deskami a zapečetit městskými pečeti. Nikdo už nesmí udělat jedinej steh, nikdo nesmí ani prstem hnout, i kdyby podpatky ze všech bot ve městě měly uletět, i kdyby všichni páni radní museli chodit ve fuseklích. — Teď budou cucky lítat! — Však ta nactiutrhačka pozná, jaký lidi má náš stát v nás ševcích.
Čas utíká, bratrátku! Musíme se konečně hnout.
To taky chci. A vy půjdete se mnou!
Já jsem připraven.

ÁRIE DUETO

1.

Kryšpín
Dratvička
Kryšpín
Dratvička

Kryšpín
Dratvička
Kryšpín
Oba

Otírat se o nás ševce?
Ať se opovází!
To mu neprojde tak lehce!
Pozná, co to váží!
My mu ukážem!
Chce boty tuplovat, přilepit lem?
Opravit šněrování?
Koukejte mazat, páni!
Jo, až se naučí
a řádně poučí:
Dát ševci, co jeho jest
— nešahat na jeho čest!

2.

Kryšpín
Dratvička
Oba

Dratvička
Kryšpín

Oba

Že má boty zbrusu nový?
Ať mu — pomlouvači — spadnou z nohy!
Ať mu na nich praskne přazka!
Ať smích na náměstí třaská,
jak si vykračuje!
To mu nedarujem!
Ať ho křápy tlačeť vpředu vzadu.
Ať ho svíraj v nártu, dřou mu patu!
Do roka ať vyjeveně kouká,
jak mu na všech prstech pučeť kuří oka!

Třetí výstup

Předešli a Blanche, služka u paní principálky. Blanche musí být řečná, její oblečení poněkud připomíná mastičkářské řemeslo. Příběhne.

Blanche

Kryšpín
Dratvička
Blanche

Kryšpín
Blanche

Ó, to jsem ráda, že jsem pána ještě zastihla tady!
- - - (*Kryšpínovi*) To je moc dobře! — A ranec tu máte taky? — Tak to je ještě lepší.
Pročpak?
Děje se něco?
Paní principálka vzkazuje, že „můj milý pan Kryšpín má se svým odjezdem trochu posečkat! Ono jí totiž“ - - -
Co? Přišlo jí to líto?
Cha! Líto! Má paní dělá všechno odjakživa tak dokonale, že prostě není vůbec schopna udělat něco, čeho by pak mohla litovat; a teď zvlášť, když si opatřila tak náramně učeného dramatického spi-

Dratvička
Kryšpín
Blanche

sovatele, kterej se jenom otřese a už jí leží u nohou celý hromady samejch učenejch senatus consulta. Ne, nechte mě domluvit. „On ji totiž,“ chtěla jsem říct, „vtělený ďábel pokouší podezřením, kterýmu se sice urputně vzpírá, ale aby v tomto zápase s podezřením nepodlehla, chce si zjednat jasno a předpokládá, ale jen s výhradami, že pán je ten člověk, kterýho je třeba vyhledat.“

Ale! - - -

Na tom není nic zlého! - - -

Ne že by snad s tím podezřením třeba jen sebe-miň souhlasila! Bože chraň! O každým si myslí jenom to nejlepší. A tak jenom proto, aby toho ďábla, kterej jí to podezření zasadil do srdce, praštila řádně mezi rohy a slavně nad ním zvítězila, považuje za nutné, aby pána, než se odtud pohne, prohledali dva soudní zřízenci.

Aby mě prohledali?

Zvizitýrovali?

Ráda by objednala tři; ale uvědomila si, že s člověkem, pokud není usvědčenej, se nesmí zacházet moc tvrdě. - - Postrádá hojivou krabičku z nej-jemnější slonoviny. „Ďábel,“ povídala, „jí našep-tává, že pán tu věc štípl a odnesl.“

To jako já?

Tady můj bratránek?

Ve svých toaletních věcech na noc nemůže najít to krásné cínové pouzdro. „Ďábel,“ říká, „jí chce namluvit, že pán tu věc šoupl do svýho rance.“

Hm! Hm! Ta ženská je mazaná.

Poslyš, děvče - -

To ještě není všechno! Postrádá i stříbrnej náprstek, jedinej cennej pozůstatek po svým zašlým přístavu manželskýho štěstí. „Ten duch nesváru,“ říká, „jí chce nasadit do hlavy, že pán tu věc ukradl.“

A to tvrdí, že s tím podezřením bojuje?

Tak silně, až z toho dostává záchvaty zuřivosti. Právě proto se chce přesvědčit úředním ohledáním a nechat pána co nejdůkladněji prohlédnout. Soudními sluhy?

Co na tom? Když nic nenajdou, pán zůstane tím, čím je. Jenom proto, že ho navštívili biřicové, nebude horší. „Hanswurst,“ říkala principálka, „je stejně holota, a když se k tomu připočte ještě to, že je to švec, máme před sebou netvora, před kterým je nejlíp prchnout.“

Dratvička
Blanche

Kryšpín
Blanche

Kryšpín
Dratvička
Blanche

Pst! Pst!

- - - (Píská)

A ještě něco. Panu dramatickému spisovateli zmizel francouzský pytlíček na vlasy.

Čím dál tím líp.

A oponáři nejkrásnější hlavička od fajfky.

Jinak už nic? - - -

Hned to uslyšíte! — „Jo, ještě něco,“ dodala. - - - „Kdyby pán proti všemu očekávání,“ neboť ona na ten zločin nevěří, jenom ho předpokládá, a může za to, že ji ďábel pokouší? - - - „Tak tedy kdyby pán,“ chtěla jsem říct, „měl být shledán proti všemu očekávání nevinným, pak mu na dnešní první tragédii, kterou náš pan poeta uvede, jakmile skončíme s trháním zubů, pošle lístek gratis.“

Tak? Volňáska?

To je zdvořilost!

Ale pán jí nesmí přijít na oči v hanswurstovské kazajce; to by omdlela, prostě by z toho umřela.

A kde bychom vzali novou paní mastičkářku?

A pán se má taky řádně umejt.

(vztekle) Ji, ji umeju!

Správně, pane bratrátku Kryšpíne!

Mejdlem.

Vezmu si na ni louh!

Všechnu smůlu sice prej ze sebe neseškrábe . . .

(zlostně) Zavřeš konečně klapačku, děvče!

Ale mour z brady, říká, dostane určitě.

(rozhořčeně) To už by snad stačilo! —

Radí mu taky, aby se předtím trochu vykouril.

Mrcha jedna! - - -

Ale ne pryskyřicí pistáciovou nebo storaxovou; obyčejný cukr tady taky nepomůže.

(velmi zlostně) Budeš mlčet!

Jenom přičmoudlé větvičky jalovce, jenom ty a nic jinýho odstraní pach juchtoviny a uchrání ctěné publikum před každou nákazou.

Ptám se vás naposled (ještě vztekleji): vypadnete konečně?

Ne, ještě ne. - - - Řekla jsem jenom to, co říká paní. A teď řeknu, co říkám já sama.

(dychtivě) Nu?

Copak nemáte stejný názor jako vaše paní?

Já? Stejný názor? V této záležitosti? Co se Hanswursta dotejče? — Má paní hledí v této věci na

Kryšpín
Dratvička
Blanche

Dratvička
Blanche
Kryšpín
Dratvička
Blanche

Kryšpín
Blanche
Dratvička
Blanche
Kryšpín
Blanche
Dratvička
Blanche

Kryšpín
Blanche

Dratvička

Blanche

Dratvička
Kryšpín
Blanche

Kryšpín
Blanche

západ, kdežto já na východ. Víte, pánové, co říkám já? Nechť nechá můj pán Kryšpín uplynout čtyři a dvacetkrát šedesát minut a uvidí, jak mu celé to slavné dochtorské divadlo klečí u nohou a prosí ho, aby ve jménu všeho, co je mu milé a drahé, mu byl přes to, co se přihodilo, zase tou starou oporou.

Přes to, co se stalo?

Jakže? U všech rohatých! Co je solí komedie, duchem veškerého divadla, co dává život každé scéně, oheň všem výstupům, co vyvolává radostné očekávání celého hlediště, co je jediná opora zubořhačského šarlatánství, kvintesence všeho šejdírství, co jiného než Hanswurst?

Kryšpín
Blanche

Správně.

Uvidíme, kdo se dnes bude smát. Nikdo, nikdo se ani nezasměje. A bude konec s našimi lektvary! Konec s práškem na zuby! Se všemi ingredience-mi našich balíčků! Ať do mě hrom udeří, jestli dnes utržíme celé tři groše.

Dratvička
Blanche

To by byla pěkná patálie.

Paní principálka, ať je sebechytřejší, přece jen musí ještě roztrhat svůj pár bláznovských bot. Teď je to už přibližně třetí měsíc, co ji už nevidím tancovat, koketovat s nápadníky, smát se, sotva kdy ji vidím vztekat se. Před třemi měsíci jí bylo všechno vhod. Ale teď, čert ví proč, ve všem vidí hřích. Jestli mám to její rozpoložení pojmenovat stručně a krátce, tak je to modlící se žena.

Dratvička
Blanche

A přesto šarlatánka?

To není v rozporu, říká. Každý stav je počestný, když se v počestnosti udržuje. A ona je přesvědčená, že svůj stav udrží počestný, když ve svém divadle skoncuje s veškerou veselostí, s marnými a marnivými slovy.

Kryšpín
Blanche

A co lži?

Co lži? Nechť zkusí pán lovit ryby bez sítí, řezat bez nože, šít bez jehly: zrovna tak není možné provozovat s požehnáním chvályhodné mastičkářské řemeslo, pokud se nelže a nepřísahá. Nouze železo láme. U jinejch, co nejsou doctoři, považuje každé žert a klam za hřích, ale sama si myslí, že ji k tomu její řemeslo opravňuje. Jo, lže často, ale ještě častěji se pak modlí. Jako bychom mluvili do větru, když se ji pokoušíme přemluvit, aby občas jednala trochu bláznivě, že je to dokonce ro-

Dratvička
Kryšpín

zumné. Ale ještě mň svedeme, když jí říkáme: bez zbytečnejch slov nebudeme mít zejtra nic k obědu. Ten poéta způsobil, že se tak zamilovala do vznešenejch hauptakcí, že na našem sedmkrát privilegovaným divadle nechce vidět, slyšet a snášet nic jinýho, než samý triumfy ohrožený ctnosti. Ha, ha! Štáts — a hauptakce!

Blanche

Na dvou dřevěných kozách a deseti prknech! - - - Lidi budou zívát.

Dratvička

To je jí milejší, než kdyby se smáli, netíží ji prej aspoň žádnej hřích. - - - Pane Kryšpíne a pane (*Jako by neznala jméno pana Dratvičky*) - - - s dovolením - - -

Blanche
Dratvička

Pan Tomáš Dratvička. - - - (*Tiše a samolibě se usmívá, s úctou ke své vlastní osobě*)

Blanche
Dratvička

Ano! — Pane Dratvičko! - - -

Obyčejný cechmistr. - - - (*Poněkud hlasitěji než předtím*)

Blanche
Dratvička

Tak?

Letos vrchní cechmistr. — (*Ještě hlasitěji*)

Blanche
Dratvička

To jsou mi věci!

Čtrnácti hlasy. — (*Ještě hlasitěji*)

Blanche
Dratvička

Není možná!

Čtyřikrát podstarší! - - - (*Ještě hlasitěji*)

Blanche
Dratvička
Blanche

Hrom do čepice!

V Praze! — (*Ještě hlasitěji*)

Přestaňte už!

Na Malý Straně! — (*Velmi hlasitě*)

Kryšpín
Blanche
Dratvička
Blanche

Tak tedy, pane Kryšpíne a pane Tomáši Dratvičko, abych to řekla krátce a jasně, et caetera, et caetera. Počkejte půl hodiny a hned uvidíte, jak je Hanswurst nepostradatelný.

Na to se rádi podíváme.

Na nic se nepodíváte, protože hrát se nebude.

Jak to?

Protože nepřijde živá duše. Je už půl sedmé a nikde ani noha. A proč? Protože nemáme Hanswursta.

CHORUS À TRE

1.

Blanche

*Tak jako Mozart v hudbě drží primát
a mocnej lev je králem v říši zvířat,
tak jako mlíko zdobí smetana
a holinka je kápo mezi botama,*

Dratvička

Všichni tři

Blanche
Dratvička
Všichni tři
Blanche
Dratvička
Všichni tři

tak jako v inštrumentech není nad hboj
a královna vždy vede včelí roj,
tak i v naší drahé vlasti,
v mastičkářské společnosti,
hraje prim
chlapík samej vtip a šprým,
šašek šašků Hanswurst,
ubreptaný,
rozchechtaný
král všech bláznů Hanswurst.

2.

Blanche
Dratvička
Všichni tři
Blanche
Dratvička
Všichni tři

Jeden vlas čehý, druhý hot,
obrovskéj knoflík u kalhot,
ó, a ty manýry!
Na nose fešnou bradavici,
hlavu jak puklou makovici,
a na košili kanýry!
Klobouček na hlavě
sedí mu třaslavě,
v divadle rozlehne se smích
a smutek shoří jako vích,
sotva vyjde z propadla
ta chloubá dochtorskýho divadla.

DRUHÉ DĚJSTVÍ

První výstup

Principálka. Pan autor, jenž jí předčítá některá místa ze svých spisů. Paní principálka je oblečená slavnostně v kostýmu svého řemesla, protože brzy nastane čas nastoupit k představení.

Principálka
Básník

Charmant! - - - (S úsměvem, tiše a u vytržení)
Takže Kleopatra pak chytí zmiji, přitiskne si ji na
hrud', a volá: - - -

Principálka

S dovolením - - - ta věc si zaslouží, abychom se na
to posadili. Říkal jste „volá“.

Básník

Volá: „Kde jste, vy fúrie? Což nemáte se mnou
ubohou ani to sebemenší slitování, abyste mě do-
razily?“ - - - Tohle místo musím ještě poněkud vy-
lepšit.

Principálka

Ne, nechte to tak, jak to je, dejte na mou radu: to
už se vylepšit vůbec nedá. - - - Ach, už jenom ty-
hle dva verše mají v sobě o deset tun víc ducha,

Básník
Principálka
Básník
Principálka
Básník
Principálka
Básník
Principálka

než sto rolí s hanswurstovskými oplzlostmi. Tak
se člověk poučí, jak žít, protože vidí, jak se Kleo-
patra zabíjí. - - - Přečtěte mi to místo o její ko-
morné. Nebesa, to bude krása!

(čte) „Princezno, jste mrtva?“

Jste mrtva. - - - Jak to zní přirozeně!

(čte dál) „Aglar zemře spolu s vámi“ - - -

Jmenovala se Aglar?

To jméno jenom improvizuju.

Takže to není pravda, že se jmenovala Aglar?

Ne.

Pane, udělali bychom líp, kdybychom tam dali její
skutečné jméno.

Jenže to neznáme.

Pravda nade všechno, a na mém divadle mi nesmí
nikdo v rozporu s pravdou pronést jediné slovo
— pokud nemusí. Tak vy její pravé jméno neznáte?

Ne.

Takže celá ta komorná musí pryč. - - -

Ale pak na tom místě vznikne mezera!

Lepší mezera, než mizerná lež. Bojme se Boha,
můj pane, a ctěme svůj stav. Moje divadlo musí
být především místem povznášejícího umění. Pro-
to jsem vás přece přijala. Jo, kdyby bez té komor-
né nikdo nekupoval moje balíčky, to by byla jiná.
Ale tenhle kus vyznačuje tolik ducha, že komornou
nebudeme vůbec potřebovat. - - - A tuhle hru
vedeme dneska?

Pokud je to vůle nebes.

Ano, správně, můj milý pane Sigismunde. Vše-
chno vždycky jenom podle vůle našich milých ne-
bes. S dobrou se potáže ten, kdo všechno dává na
vědomí našim milým nebesům. Pak se dočká po-
žehnání, zázračného, přestědrého požehnání.
- - - A co herci? - - -

Už jsou pohromadě.

A jde jim to?

Mám určité pochybnosti. Text rolí je moc rozsáh-
lý a jen u málokterých vidím ochotu naučit se jim
z paměti. Ach, kolik jen krásných a vzácných
schopností, jejichž nositelé se mohli na jevišti pro-
jevit jako občané pro stát velice užiteční, přišlo
vniveč. A čím? — Jen a jen extemporováním.

Moje řeč, pane, moje řeč, však mám taky všechny
důvody obávat se cizích her. Ale víc mě trápí, že
jsem tak dlouho tady trpěla toho extemporujícího

Básník
Principálka

Básník
Principálka
Básník

Principálka

Básník
Principálka
Básník
Principálka
Básník

neotesance, až mě okradl. Odpuť mi to Bůh, jestli mu křivdím! Ale ať je tomu jakkoli, jednou se začít musí, a kdo nezačne, nic taky nedovede ke konci. - - - Je ta Kleopatra dílo někoho jiného, nebo výtvar vašeho ducha?

Je to mé vlastní dílo, paní principálko. Opravdu?

Plod předešlé noci.

Za jedinou noc jste dokázal napsat tohle všechno? Pro mne maličkost. Jakmile se dám do psaní, pak píšu všemi desíti. Prostě hračka! Mívám dokonce dojem, že i moje nohy chtějí psát.

Principálka
Básník

Úžasné! Ale vystačíte potom s myšlenkami? S myšlenkami? - - - Tak prudce nevtéká Dunaj s vodstvy svých přítoků Innem, Ilsou, Ennem, Drávou, Sávou a Tibisem sedmi zeměmi do Černého moře, jako kastalské prameny básnického posvěcení dopadají z Hory Múz — Parnasu — na mou hlavu, z mé hlavy na mou hrud', z hrudi pak proudí do břicha, vtékají do paží, nohou a rukou, a pak do prstů na nohou i na rukou. Nevystačil bych, kdyby se mnou začal psát sám stůl, můj noční župan, samo psací náčiní.

Principálka

Ó pane, pamatujte si jedině: pro člověka velkého nadání je velmi obtížné zachovat si pokorné srdce. Já sama, i když se tolik modlím, nepovažovala bych všechny své modlitby za vůni kadidla, nýbrž za puch, kdybych nebyla dost pokorná. Ale co jsem to chtěla? Než začnete psát, čtete taky něco?

Básník
Principálka
Básník

Zajisté!

A co?

M. Tullia pro rege Dejorato, Josepha Skaligera de periodo Juliana, Seldena de uxore hebraica, Charlese du Fresna Glossarien graecobarbarum, Alba Spineuse de veteribus Ecclesiae ritibus musaeum kirchenarium, ale nade vše a především Orationes funebres. —

Principálka

Znamenitě! Jako byste mi četl myšlenky. Tyhle spisy čítával totiž i můj nebožtík, Bůh mu dej věčnou slávu, když studoval botaniku, nebo drezíroval nějakého mladého provazochodce. — S potěšením si uvědomuji, můj nedocentelný pane Sigismunde, že z naší společnosti se brzy vyvine něco docela jiného, než čím je teď.

Básník

Ó zajisté. - - - Právě mi něco napadlo. - - - Poslyšte, kdy odjíždí pošta do Horní Falce?

Principálka
Básník
Principálka
Básník
Principálka
Básník
Principálka
Básník
Principálka
Básník

Pokaždé v neděli.

A do Milána?

O pondělcích.

A do Göttingen? Do Kasselu? Do Gothy?

Vždycky v úterý.

A do Drážďan? Lipska? Hamburku?

Každou středu. Ale proč se na to ptáte?

Musím rozeslat dopisy.

Komu?

Několika autorům přispívajícím do Listů intelligence.

Principálka
Básník
Principálka
Básník

A co v nich bude?

Předběžné oznámení o našem novém divadle.

Považujete to za moudré?

Zajisté, to je to první a nejdůležitější, co musíme udělat.

Principálka
Básník

Ale ještě jsme přece ani . . .

Nezačali? — Co na tom? Nebudeme první, kdo začíná skákat dřív, než se umí postavit. To dělají všechny společnosti vznikající v tomto století. Nejdřív ohlásí svoji existenci a pak začnou získávat členy. Paní! O naší existenci musí vědět Evropa dřív, než se zrodíme, jak jinak by nás mohla vzít na vědomí Asie?

Principálka
Básník

Nebesa, jaký to nástroj své vůle jste mi seslala! Nevěříte, madam, že se k nám brzy pohnou obdivovaní virtuosové, zbožňované pěvkyně, divadelní malíři, stavitelé divadelních budov, tanečníci, celé kapely, celé soubory herců a mimů, že k nám potáhnou pěšky, pojedou na koních, v kočárech, popluží na lodích?

Principálka
Básník
Principálka
Básník

Myslíte?

— — — Ó zajisté! Jako bych to už viděl!

Ale já takovou spoustu lidí —

Nemůžete zaplatit? — — — To nechte na mně. Jakmile se rozletí světem: to je divadlo bez Hanswursta, pak v tu ránu všechno, co má vyšší rozhled než sprostá chátra, všechno, co má rozum v hlavě, všechno, co se chce povznést a zušlechtit, poučit, bude spěchat do našeho divadla. Poskytněte mi místnost plnou rychlopísařů, aby ve zkratce zapsali, co se mi rojí v hlavě. Nové nápady se jenom pohnou. A pak nás začnou zvat královské dvory.

Principálka
Básník

Dvory?

Budeme si muset dobře rozvážit, jestli máme jít

Principálka

nejdřív do Berlína či do Drážďan, jestli do Mnichova nebo do Braunschweigu.

Pane Sigismunde! Na vás závisí celé mé blaho! Dejte se do toho, uskutečňte svůj záměr; pak se vaše naděje mohou upínat výš, než k pouhé odměně. Jsem vdova — — — takže, jak se Bohu uráčí. Jděte, přiveďte mi sem všechny herce. Hořím touhou spatřit je co nejdřív na jevišti.

Básník

Principálka

Přivedu je.

I toho Bernardona, kterého jste přijal. Jsem na něj zvědavá.

Básník

Principálka

Hned. A smí být aspoň trochu veselý?

Jenom vnitřně. Navenek musí mít ty nejmrvnější způsoby.

Básník

Principálka

Jak poroučíte. *(Odejde)*

Ne, ani jeden žaltář, ani jediná hodina na modlitbách nebyla marná. Byla bych ten nejnevědčejší tvor pod sluncem, kdybych všechny tyto vytoužené úspěchy nepřipisovala svým modlitbám. Možné je všechno. Stane-li se však to, v co doufám, už teď vzpínám svoje ruce k nebesům s prosbami, aby nedopustila, abych kdy byla podezřívá, nebo prolhaná, nebo pyšná.

ÁRIE PANÍ PRINCIPÁLKY

1.

*Nerostly snad velké říše,
ty co dneska tonou v pýše,
z malých kamínků?
I ten veletok
sílí krok co krok
z malých pramínků.*

2.

*(Sladce)
I já se povznáším,
čí zásluhou, to vím!
Chválím za to tebe,
dobrotivé nebe!
(Pyšně)
Chátra jenom civí,
bohatí se diví.
Zvědavostí jen se třesou:
Koho to tam nesou?
Kdopak to tam sedí v kočáře?*

*Otázky jen prší na chudáka notáře.
Jakpak se jmenuje? Ach, jak jí to sluší!
Copak ji neznáte? Tu ušlechtilou duši.
Tu pokornou, principálskou duši?*

Druhý výstup

*Básník, Bernardon, Kleopatra, Komorná, Čistič svítilen, tři sluhové
v mastičkářské livreji, Principálka*

Principálka

Už jsou tady?

Básník

Jak jste přikázala.

Principálka

Jenom pomalu, pomalu, přátelé, ve dveřích se moc netlačit, člověk si rozerve šaty dřív, než se naděje. Šaty stojí peníze a ty já nekradu, a zadarmo mi je tady nikdo nedá, však taky proč, já nejsem jako paní kořenářka z Nového Města, co hraje proti nám s loutkama. — Nechci pronášet žádné soudy, ale mejlím se jen málokdy. — *(Ukazuje na Kleopatru)* — Tohle je? — — —

Básník

Kleopatra.

Principálka

Mysli na smrt, dítě, když si pomocí zmije bereš život. — *(Ukáže na komornou)* — A tahle? —

Komorná

(s pukrletem) Komorná.

Principálka

No prosím, komorná, pro mě za mě buďte si třeba komorná, ale Aglar se jmenovat nesmíte za nic na světě. Jenom žádnou nepravdu! — Něco jiného je, když jde o Listy inteligence a když se něco anoncuje. Okolnosti mění casus. Všude je třeba ohleduplnost. — A tohle je moncheur de chandêle?

Básník

(pro sebe) A sakra! Udělá z nás ještě Francouze!

Principálka

Moncheur de chandêle, že ano?

Čistič svítilen

Chcete říct čistič svítilen?

Principálka

To je jedno: jenže ve francouzštině to zní přece jen vznešeněji. — — — Jenom žádné šprýmy, synu! Když nemáš co pucovat, modli se.

Kleopatra

(pro sebe) Hanswursta ráda oželím, tahle ženská nás rozesměje mnohem víc.

Principálka

A tenhle tady?

Básník

To je zmíněný nový Bernardon z Weilhamu.

Principálka

Fešák! — Umí už roli nazpaměť?

Komorná

Perfektně, madam! Nepotřebuje ani narážky, pochopí každý náznak.

Principálka

Ať něco řekne, pane Sigismunde!

Básník

Hned to bude. — Jsi tady, Bernardone?

Bernardon

Oho!, to se rozumí, samosebou. —

Principálka

Není k ničemu, můj milý, k ničemu! Vždyť on extemporuje?! - - Copak si to neuvědomuje? - - - Och, to je smutné! A co víc: vcelku vzato — je moc hanswurstovský. To se rozumí a samosebou je jedno a totéž; jedno je tudíž zbytečné. Stačí, když řekne to se rozumí nebo samosebou. - - Ještě jednou!

Básník

Principálka

Bernardone! Jsi tady?
S dovolením. Předtím jste řekl: Jsi tady, Bernardone? A teď říkáte: Bernardone! Jsi tady? — Vždyť vy sám extemporujete! — Neuvědomujete si to? - - - Proklaté extemporování! - - - To bych si vyprosila!

Komorná

Když tedy v nějakém slovníku čteme třeba slova: výtah — krátký, zobrazení — pravdivé, pojednání — důkladné, Náměstí sv. Marka — benátské, pak podle vašich pravidel nesmíme říkat krátký výtah, pravdivé zobrazení, důkladné pojednání, benátské Náměstí sv. Marka?

Principálka

Váš vtip je poněkud kousavý, má dceró! Nehodlám vám na to odpovědět. Uděláte mi však velkou laskavost, když budete v mé přítomnosti držet hubu. A vy taky, pánové! Tak jak je to správně: Jsi tady, Bernardone? — A ne: Bernardone! Jsi tady? To se rozumí nebo samosebou. A ne: to se rozumí, samosebou. Ještě jednou!

Básník

Bernardon

Jsi tady, Bernardone?
To se rozumí, nebo samosebou, ne to se rozumí samosebou. - - -

(Všichni se rozesmějí. Paní principálku to rozzlobí. Po chvíli však pokračuje)

Principálka

Pro všechno na světě, já se tu ze všech svých sil namáhám, abych ten hříšný smích znemožnila, a u svých vlastních darmojedů ho nemohu - - - Jsem rozhořčena! —

Komorná

Principálka

Takže vy chcete, paní principálko . . . ?

Já vím, panenka, je to moje povinnost být vám pro blázny. Už několikrát nade mnou ohrnovala nos a strašně ráda všechna moje nařízení stran divadla zesměšňuje a poťouchle kritizuje. Ale . . .

Kleopatra

Principálka

A vy, má rozkošná slečinko, slyšíte trávu růst. Co kdyby si takhle slečinka vzala projímadlo na hlavu, aby si osvěžila paměť. Úplně zapomíná, čím byla. Nebi bychom neměli předhazovat to, co jsme vykonali dobrého. Ale vám, slečinko, vám,

Čistič svítlen
Principálka

říkám — a ne nebesům. Neměla od hlavy až po paty na těle kouska kloudného hadru, když jsem se nad ní smilovala a vytáhla ji z bahna.

To jsou mi věci! —

Bože můj, tady se ozývá ještě náš zasloužilý čistič lamp, kvasí v něm ještě jed hanswurstismu. Pochopil, co jsem mu právě řekla? Když nemá co čistit, tak ať se kouká modlit.

Komorná

Básník

Principálka

(pro sebe) Teď náš pan básník nakonec odejde.

Ale, madam, když se vezme kolem a kolem . . .

Vy jste direktor a máte veškerou moji sympatii. Ráda si taky poslechnu, co mi řeknete, neboť si uvědomuji nekonečnou propast své nevědomosti. Ale nesnesu, abyste vyslovoval pochybnosti o věcech, kterým rozumím líp než vy. - - - Když se nějaká postava dopustí na divadle chyby, nesmí se jí hlediště smát, nýbrž projevit křesťanské soucítění . . .

Komorná

Principálka

Komorná

(pro sebe) A propuknout v nářek.

Co říká?

Říkala jsem, že ten bezbožný svět se strašně rád směje.

Kleopatra

Principálka

Ale směje se jen tomu, čemu se člověk smát musí.

A právě proto nesmíme dělat nebo říkat nic, co by mohlo vyvolat smích.

Komorná

Takže budeme dělat jenom takové věci, které nutí k pláči. Paní, jestli vám jde o tohle, pak jste si vybrala toho pravého. Ten má, panečku, vtip! Ve všech solivarech celého Solnohradska se nevyváří tolik soli, co jí má tenhle Bernardon v malíčku. Až z toho člověku zuby trnou. A když trnou zuby, začnou oči za chvíli slzet.

Kleopatra

Principálka

Komorná

Jenom se na něj podívejte, jak tu hezky stojí!

Správně, přesně tak si to přeji.

Když nestrpíte na divadle žádnou legraci, měla byste připustit aspoň veselou postavu.

Veselost má ve svém nitru.

Principálka

Komorná

Principálka

V nitru?

(s nevolí) Ano, v nitru - - - ale to vy nemůžete pochopit, vy ženská otročící jen své smyslnosti.

Jenže, paní, jestli má tu svou veselost schovánu hluboko uvnitř, a přesto by měl obveselovat lid v hledišti, pak mu musíme na prsou vylomit okno a zasadit do něj skleněnou tabulku, aby se mohli lidi do jeho nitra podívat. - - - A - -

Komorná

Principálka

Ticho! - - - Hodiny odbíjely, jestli se nemýlím.

Básník Ano, madam.
Principálka Kolik?
Kleopatra Tři čtvrti na sedm, paní principálko.
Principálka V sedm začínáme. Mám tedy přesně čtvrt hodinku na to, abych si přečetla moudré výroky. Odcházím. Vy zůstaňte tady. Vrátím se, až skončím. (*Odejde*)
Komorná (*básníkovi*) Prej moudrý výroky; a já myslela, že veškerou svou moudrost má od vás.
Básník Ach, vždyť já nedělám nic - - -
Čistič svítlen - - než z poloblázna blázna celého.
Básník Se mnou se musí - - -
Kleopatra - - - pěkně zostra, jinak se vás nezavíme.
Básník Ale - - -
Komorná Jakýpak copak! Řeknu to pánovi pěkně od plic, pán nechť táhne, kam je mu libo, ale do dochtorského divadla se hodí zrovna tak, jako vůl do kočáru.
Básník Takové hulvátství . . .
Kleopatra Pán nechť se klidí co nejrychlejš, nebo se nakonec dočká toho, že ho vyženem.
Básník Mezi jaké lidi jsem se to dostal? - -
Čistič svítlen Mezi lidi, kteří by i nadále rádi jedli.
Básník U kata! Tak žerte (*rozhořčeně*), copak vám zavírám hubu?
Kleopatra Hubu ne, ale krátek s živobytím. Ví pán vůbec, jak na tom jsme? Paní, i kdyby obrátila všechny měšce, nedá dohromady ani pět grošů. A proč? Protože jsme včera neprodali jedinej balíček. A proč? Protože jsme neměli Hanswursta.
Komorná A proč nám chyběl Hanswurst? Protože pán naši paní balamutí.
Čistič svítlen Hostinský se už tváří náramně kysele. Říká, že paní ho dnes dopoledne prosila na kolenou, aby jí ještě den posečkal, zejtra že zaplatí za týdenní stravu. Prej doufá, že dnes se jí naplní prkenice. A zrovna dnes nevyděláme ani zlámanou grešli.
Komorná A když nezaplatíme, pošle nás do chládku.
Kleopatra Pane, odejděte, než dojde k nejhoršímu.
Komorná Dalším hrubostem se vystavovat nehodlám. Uchýlím se pod ochranu paní principálky.
Básník A já té pobožné paní.
Bernardon Jděte ke všem čertům! - - - A ty, vyčistit svítily,
Komorná a vy, sluhové, rychle na divadlo, a odklid'te všechno to harampádí, co tam rozestavili. Dejte to do pořádku, ať je to jako dřív. A jestli bude někdo

něco namítat, odpovězte mu pohlavkem. Hraju, abych měla z čeho zaplatit dluhy.
(Čistič svítlen a sluhové odejdou)
Kleopatra A co se bude hrát?
Komorná Co? To, co jsme hráli už tisíckrát, a co lidi poslouchají vždycky s novým potěšením, i kdyby se to mělo hrát ještě tisíckrát. Doktora Fausta.

ÁRIE DUETTA

1.
Kleopatra *Robinsone, Telemachu,*
ty Molièrův Harpagone,
proslavený Pantalone,
i ty pane z Pourceaugnac!
Komorná *Crébillonův Rhadamisto,*
těž ty, Jaffe z Arménie,
vy postavy z historie,
ty Scarronův Duelisto!
Obě *Na čest vám nešahám, jenom klid!*
Vždyť říkám jenom to, co říká lid:
Nic tak nepolechtá bránici,
jak doktor Faust a jiní čarodějníci.

2.
Kleopatra *Nechybí tam prostě Hanswurst — rošťák,*
řádí jako sluha, ponocnej a pošťák.
Komorná *A Faust? Div se z toho nezjančí*
a pak mu za to řádně nabančí.
Obě *Jen ať ho ďábel nedostane do své moci!*
Lidi!, volá Hanswurst, všichni ku pomoci!
Není to zkrátka žádná legrace,
když Hanswurst chybí večer na place.

Třetí výstup

Principálka, Básník, Bernardon, Blanche

Principálka Co to? Oni tu nejsou?
Básník Uvědomují si svou vinu.
Bernardon A provinilého tlačí svědomí.
Principálka Jenom tolik nežvanit, můj milý, nebo se z tebe nakonec vyklube nový Hanswurst. (*Volá*) *Dono primo!* Přeji si, aby vás ode dneška nazývali dona prima. - - - Prima dono! - - -

Básník
Bernardon
Principálka

Blanche
Principálka
Blanche
Principálka

Blanche

Principálka
Blanche

Principálka
Blanche

Principálka

Blanche

Principálka
Blanche
Principálka
Blanche

Principálka

Blanche
Principálka
Blanche
Principálka

Blanche

Principálka

Kdepak asi jsou?

Určitě ve své kůži.

Příteli, vážím si vás, o tom nepochybujte, ale prosím vás, abyste krotil svůj vtip! Poučovat, rozumějte mi dobře, poučovat musíme, a ne bavit! - - -

(*Básník a Bernardon odcházejí*)

Někdo jde. — Dona seconda! Seconda dona!

(*vhází*) Co to vyvádíte, paní?

Přivolávám dony, ale ne tebe,

Jo, vy myslíte Bětku a Marjánu!

Dony, napříště se jim bude říkat dony! (*Prudce*)

Tak si to přeji, a tak to taky bude!

Jenom se uklidněte. A když si přejete, nebudu jim říkat jenom dony, ale třeba i madony.

Kde jsou?

Dona Bětko šla právě teď přes náměstí a dona Marjána je už na divadle.

Tak dobrá, jdeme! — Hlediště je už plné?

Neviděla jsem ještě ani živáčka. Sedí tam jedna stará babka a chce vědět, jestli ten svatej Kleopatra, o kterým budeme dnes hrát, byl mnich nebo poustevník.

Tady vidíte, jak jsou lidi nevzdělaní. - - - Ani voda a chleba nemají takovou důležitost jak divadlo, co dává poučení. - - Ale v čem to vězí, že je tam prázdno. Copak ještě nebubnovali?

A kdo by asi bubnoval? Já to neumím, dona Bětko odmítá, dona Marjána to nemá ráda, a Hanswurst, kterej bubnuje rád, chce a umí to, už tady není.

Tak ať bylinkář vytrubuje na trumpetu.

Nemá nátrubek.

Kam ho dal?

Dnes ráno ho jednomu prodal, protože potřeboval aspoň grošík na chleba.

Když umí troubit, svede snad taky bubnovat. Ať bubnuje. (*Řekla to velmi prudce*)

Ale na co?

Na co! - - - (*Ještě prudčeji*) Huso! Na buben!

Ale kde vzít ten buben?

Já se z toho pomínu! - - - Copaks ho neviděla? Visí v předsíni!

Jo, viděla! Tisíckrát! Ale dnes, i kdyby nám z kremžské hvězdárny půjčili všechny svoje dalekohledy, přece ho neuvidíme!

Kam se poděl?

Blanche

Principálka
Blanche

Principálka

Blanche

Principálka

Blanche

Principálka

Blanche

Principálka
Blanche
Principálka
Blanche

Principálka
Blanche

Ševci si ho odnesli; nepatřil totiž nám, ale ševcům.

Tak ať si vezme tympány! - -

Ale paní! Neznáte lidi, jsou strašně paličatí, nechtějí být do divadla ztympanovaní, ale zhubnovaní.

Zatracená paličatost! - - - Když to tedy musí být buben, ať se vezme první, který se namane.

Jenže to právě nejde! Lidi jsou na ten buben, co nám ho půjčili ševci, už tak navyklí, že by si mysleli, že přijel jinej principál. A nikdo by k nám nepřišel.

Zatracenej buben ševcovskej! - - Tak se porozhlídněte po jiném, který zní podobně.

To nepomůže. Musí mít i stejnej tvar a stejnou barvu, jako ten ševcovskej. Vypnutej musí bejt dráty, paličky musí bejt zbytky z klepátka, kuželky musí bejt polepený štetinama, a na kůži musí bejt tolik smůly, že nejde vůbec odrejpnout. Dokud lidi neviděj tenhle buben, nepáchne k nám ani noha.

Ach, zatracenej buben ševcovskej! - - - A kdo ho vlastně odnesl?

Dva poslové z cechu, v pláštích a rukavicích. Nesli ho zrovinka jako svátost oltářní.

A proč ho vlastně odnesli?

Hrajou ve svý hospodě Doktora Fausta.

Nebesa! Začíná mi být horko!

Paní! Mě už včera polejvalo horko a šel mi mráz po zádech, a to jenom kvůli vašim roztodivným rozhodnutím. Tady vidíte, paní principálko, jak i taková maličkost může zmařit i ty nejdalekosáhlejší záměry. V myšlenkách jsme se už cejtily jako operní divy s krásnejma hlasama, už jsme počítaly zlatý řetězy, hodinky posázený brilianty, měšce plný pamětních medailí a mincí, u Východoin-dický společnosti jsme už měly miliónovej kapitál.

A takovej obyčejnej ševcovskej buben nás přivede do ouzkejch tak, že nemáme ani na chleba.

Zatracenej buben! - - -

Jo, mít ho tak, milá paní, mít ten buben, nemusely bychom se bát, co nás čeká! - - - Jste bez peněz, to vím, a dnes taky ani vindru nevyděláte, to vím taky. A od tý doby, co se tak naparujete a ze svýho dochtorskýho divadla chcete udělat kazatelnu, není na peníze ani nejmenší naděje, to vím stejně

Principálka

dobře. Teď tedy babo rad', pan hostinskej už ztrácí trpělivost. Je rozhodnutej, že dneska nepůjde spát dřív, dokud vám v plný důvěře nevysype, co má na srdci. Mějte se na pozoru! Ten chlap je hulvát, i když se mu zaplatí. Jakej hrubián musí bejt, když zjistí, že si nepřijde na svý!

(zmatená, bojácně) Ach - - - já - - sama nevím - - Poslyš, vyvěsíme aspoň cedule, nebo necháme vyvolávat. - - -

Blanche

Nebo necháme zrovna vyzvánět. — Paní, z vás by člověk dostal mladý! Jedinej způsob, jak lidi nalákat do divadla, je buben, a to jenom ten ševcovskej, kterej ševci nevydaj do tý doby, dokud ten chlápek z jejich branže nebude zase Hanswurstem.

Principálka

Kde?

Blanche

Tady u nás.

Principálka

Toho se nedočkej do soudného dne.

Blanche

Potom vám zřejmě není pomoci.

Principálka

Proboha, tolik zbytečných slov!

Blanche

S prominutím, paní: kdybyste byla taková nepřítelkyně zbytečnejch slov tady v sednici, jako jste na divadle, nebyli by ševci v hospodě, a nechlastali by na vaše útraty.

Principálka

Cože? Na moje útraty?

Blanche

Přesně tak, útratu nechávaj psát na vás. V Halle jste vykřikovala zbytečný slova, slova, kterejma jste urážela jejich řemeslo. Kryšpín jim to vyzvonil, a k tomu by bylo nedošlo, kdybyste mu neukázala dveře. A teď všechno, co má nohy, táhne se do hospody k ševcům. Míšťi, pomocníci, učni, ženský a děcka, všechno pije na jejich zdraví, a když se někdo zeptá, kdo to platí, všechno křičí: paní principálka! Pánbíčku v nebíčku, řekla jsem, vždyť paní sama je chudá jako kostelní myš. Ale kdež!, vykřikl starší tovaryš, má hezkýho mezka, a medvěda, na kterým je hodně masa. A co je nám vlastně do toho! To necháme na starost vrchnímu cechmistrovi, ten už ji přiměje, aby platila.

Principálka

Darebáci!

Blanche

Jenom žádný zbytečný slova, paní! Nadávkami se ševci nepořídíte! Musíte zkrátka do toho kyselýho jablka kousnout. Celá ta bouřka se uklidní, když nad tím krokem, kterej jste udělala, projevíte oučinnou lítost.

Principálka

V životě jsem ničeho nelitovala.

Blanche

To jsou mi věci! Ani nějaké malé pošetilosti?

Principálka

Jednala jsem vždycky rozumně.

Blanche

Ani nějaké unáhlenosti?

Principálka

Vždycky si všechno důkladně rozevážím.

Blanche

Už mi skoro dochází trpělivost, paní! S takovou ženskou paličatou, co raděj zemře hladu, než by se ohnula, nechci mít nic společnýho. Sbohem! Půjdu hledat svoje štěstí jinam!

Principálka

Blanche! - - - (Chce Blanche zadržet, ale ta se vzpírá)

Blanche

Ne!

Principálka

Drahá Blanche!

Blanche

Říkám ne!

Principálka

Uvidíš, že - - -

Blanche

(velmi ostře a rychle) Jo, vidím! Vidím, že si šlapete nohama po štěstí, že chcete svévolně na žebrotu, že celou naši divadelní společnost přivedete na mizinu, a že sebe i nás chcete před světem zesměšnit, a to všechno jenom proto, že se cítíte bohem povoláná odstranit ze světa smích!

ARIETTA À DUE

(Tato arietta má začít ex abrupto. Hudební skladatel nechť vyjádří ženský vztek).

Principálka

Důro ucouraná,
nečesaná zrána,
už zase tropíš tartas?

Blanche

Můro pošahaná,
koukáš jako vrána!
Už zas tě chytá fantas?

Principálka

Tu tvoji hubatost

Blanche

Tu tvoji potrhlost

Obě

už prostě nesnesu!

Principálka

Jednou se odhodlám

Blanche

Musím se odhodlat

Obě

a věc ti nanesu.

Principálka

Už jsem se rozhodla, konec a basta!

Blanche

Už jsem se rozhodla, konec a basta!

Principálka

Za služku tě už nechci ani vteřinu!

Blanche

Za paní vás už nechci ani vteřinu!

(S hrozbami obě odcházejí, každá na jinou stranu)

TŘETÍ DĚJSTVÍ

První výstup

*Blanche, potom Dratvička**Blanche*

Kdybych neměla dobrý srdce, byla bych už dávno za horama. Ale drží mě to tady, jako bych byla přilepená. Když už jsem byla skoro na odchodu, moje paní mě jaksí odprosila. To mě obměkčilo. Ženská bláznivá! Čím je zaslepenější, tím víc je jí člověku líto. Skoro bych věřila, že se rozhodla stát se mučednicí a jako první obětovat svůj život pro věc vážného a poučného divadla, a to divadla dochtorského a zubotrhačského. Jestli k tomu dojde, pak umře jistě v těch nejstrašnějších mukách, protože pojde hlady. Hnedle bude noc a ona neměla v ústech, kromě jednoho krajíčku chleba, ani sousto. A proč? Protože nemá ani groš. Dá dohromady sotva deset krejcarů, aby nakrmila pana spisovatele. Ten zatracenej škrábal i s tou svou Kleopatrou! - - - Ševci hráli Doktora Fausta a měli narváno k udušení, kdežto my, my jsme se naparovali a hlady nám kručí v břiše. - - Včera nic! - - - Dneska taky nic! - - - To skončí špatně! - - -

(U dveří zazněl zvonek a Blanche volá směrem ke dveřím)

Kdo je? Kdo klepe? — Dále! - - -

Dratvička

Služebník! Jestli se nemejlím, panna Blanchet.

Blanche

Pán chce patrně říct Blanche a ne Blanchet.

Dratvička

Panenko spanilá — v Praze taky nejsou určité žádní hlupáci. A v Praze jsme plsti položené ke krájení na prkno, nebo spodní podšívce v kamizole, nebo špánům v dámský šněrovačce nikdy neříkali Blanche, anóbrž blanchet. S takovejma řečma na mě nechodte. Švec, co jednou pobyl v Praze, ví toho víc, než leckterej študiós, i kdyby měl třináct bot! — A propos. *(Když řekne à propos, vyndá dózu na tabák a nacpává si)* Mohl bych promluvit pár slov s vaší paní principálkou? Jenom pár.

Blanche

Tak? Jenom pár? Proč ne víc?

Dratvička

Ne, víc ne. Ví, že zbytečný slova nesnáší. Proto jí nechci říct, než těchto pár slov: Paní, plaťte! Neřeknu ani: Koukejte to, paní, zaplatit, nýbrž jenom: plaťte, abych ji zbytečnějma slovy nebyl na obtíž. Švec ví, co jsou to manýry. Ale jestli se bu-

dete ptát dál, tak tu mám s sebou celej hospodskéj oučet, bod za bodem, list za listem, tak, jak to číšník sepsal a jak jsme to na tabulce sečetli, a jak to sluha z radnice odsouhlasil. Jestli chce potom sama o tom účtu diskutovat, prosím, má možnost. Co mě se teje, já shrábnu peníze ze stolu a vrátím se svou cestou zase do hospody.

*Blanche
Dratvička*

Ale, pane, co to má všechno znamenat?

Taková nějaká Blanchet to nesmí vědět, a já bych jí to neřek ani tehdy, kdyby byla šněrovačkou. Našinec musí umět držet jazyk za zuby. To, co se usnese za přítomnosti celého cechu, to se nesmí brát na lehkou váhu. - - - Kolik by řekla, že má tenhle balíček obálek?

*Blanche
Dratvička*

Kolik? - - - Dvě . . . ?

Ale! - - - To tak! - - - Kdo chce tu záležitost, o které si chci s vaší paní promluvit pár slov, poznat hodně důkladně, musel by strhnout šest pečeti a roztrhat šest obalů. A proč? Čím víc má nějaká věc obalů, tím hlouběji je schovaná. Jakmile se jednou usnese, verbi gratia, že se má té nebo jiné paní, verbi gratia, třeba paní dochtorce, verbi gratia, zakázat řemeslo, musí to do obálky a pečeti na to! - - - Jakmile se usnese, že na ni, na paní mastičkářku, má — verbi gratia — celej počestnej cech hodovat a chlastat tak dlouho, dokud nedá cechu, kterež zhanobila, náležitý zadostiučnění, do obálky s tím a pečeti na to! - - Když se usnese, že outrata dělá, verbi gratia, 11 zlatek, 13 krejcarů a 2 halíře, do obálky s tím a pečeti na to! A pak ani čert neprokoukne ševcovský tajnosti. —

*Blanche
Dratvička*

Jo, to věřím. - -

Já taky. - - - Ale nechme toho, nebo bych se umluvil. Jděte a koukejte, ať se k ní dostanu. Kvůli zbytečnějm slovům si nemusí dělat starosti. Budeme hotovi jedna dvě. Paní, plaťte! Stručněj to říct nedokážu.

*Blanche
Dratvička
Blanche*

Má paní má něco zaplatit?

To není vaše věc. Chci mluvit s vaší paní.

Jestli má vaši útratu, verbi gratia, zaplatit moje paní, pak zůstane ta účetní tabulka popsaná hodně dlouho. A když jde o placení, musí se s mou paní mluvit trochu obsírněji.

Obsírněji? To dovedu taky.

Když to bude krátké, nepochopí to.

Tím líp: aspoň jí to rádně vytmavím.

*Dratvička
Blanche
Dratvička*

Blanche

Dratvička

Blanche

Dratvička

A pán nechť mi klidně dá těch šest obálek a pečutí. — (*Pro sebe*) Trochu si z něho vystřelím, aby mě přešel hlad.

Panenko je chce odnést paní sama?

Tak jest. A pán se může zatím tady posadit.

Velice rád: abych nevynešl spaní. — Marně hází udici určitě ten, kdo si namlouvá, že z nás ševců něco vyloví. Však je to taky vpravdě naprostá nezbytnost, když se učíme držet trochu při sobě. Neboť svět je dnes tak mazaný, že i přes veškerou naši obezřetnost se doslova všechno, na čem se usnesem, hned vynese. A co teprv, kdybychom si potrpěli na žvanění.

DRATVIČKOVA ÁRIE

1.

*Blejskne se občas náfuka svou vlohou
člověka pomluvit.*

Pak řeknu jenom: Pane, trhněte si nohou!

A nechám osla klevetit.

Jen touhle větou strohou

drzouna odpálím.

Řeknu mu: Pane, trhněte si nohou!

a on se odvalí.

2.

*Obchodům se daří? Kůže
prý podražila. Nuže?*

*Včera v noci, pravda-li,
jste se s paní chotí zhádali? —*

Vy jste mi, pane, pěkně pták!

Hádal bych: nejspíš Rakušák!

Ohou!

Ať si pán klidně trhne nohou!

(Tato druhá sloka byla takto pozměněna)

*Napínej uši jak chceš důkladně,
u mne je tajnost jako v pokladně.*

Co vím,

nepovím,

a mlčím jako hrob.

V tomhle jsem ještě nezakop.

Prostě se mi mluvit nechce,

mlčenlivost ozdobou je ševce.

A co mi tihle otrapové mohou?

Nuž, páni moji, trhněte si nohou!

Druhý výstup

Dratvička, Blanche a Komorná. Ta je oblečena do šatů své paní, předstírá totiž, že je principálka.

Komorná

Má komorná mi hlásila, že tu na mne někdo čeká. Vy jste ten pán, co chce se mnou mluvit?

Dratvička

Ano, to jsem já, paní principálko! - - - Tady podle toho balíčku snad uhodnete - - -

Komorná

Jistě, úplně přesně. - - - Jenom mě mrzí, že má skromná polní apotéka není právě teď zásobena všemi těmi medikamenty, které pánovi pan medikus předepsal.

Dratvička

(*pro sebe*) U všech rohatých! Jakej medikus? Jaký medikamenty? Jaká apotéka?

Komorná

Pan medikus předepsal sice vynikající recipe, tedy užívání - - -

Dratvička

(*pro sebe*) Medikus? Recipe? - - - (*Nahlas*) Je to oučet a psal ho číšník Kryštůfek. — Paní je povinna - - -

Komorná

Ó, jistě, jistě, já vím, jsem povinna všem svým spolubližním pomáhat, ale jak, když nemám všechny potřebné species? Řeknu pánovi rovnou, jaké species tady mám. Je tu radix ipechana, tedy hlavěnka dávivá, pak je tu cramor tatari, taky bezoard, mithriderat, theriac je tady taky, zrovna tak jako oculi cacrord. Ale líh z jeleních parohů se vypařil a extrakt z meduňky mi jeden zpropadený člověk převrhl. Bedrník a kořeny angeliky nejsou ještě zralé; a čertovo žebro začíná teprve kvést. - - - (*Jako by se chystala odejít*) Dám, co mám. Je to má povinnost, to já vím. - - -

Dratvička

Paní! Nedělejte ze mne blázna.

Komorná

Chraň pámbu. S pacientem musí mít člověk soucit. Hned, hned se do toho dám. (*Opakuje*) — Je to má povinnost.

Dratvička

Nikam nechodte, paní! Copak mě má paní za pacienta? — U všech čertů! Já jsem přece švec!

Komorná

Jako by švec nemoh být pacientem!

Dratvička

Švec? — Slyšel svět kdy něco takovýho? Švec je pacient jenom tehdy, když je nemocnej, ale nikdy, když je zdravej — jako já! - - - A co je to u všech čertů za recept?

Komorná

To je recept napsaný jak se patří, co do formy a všech náležitostí.

Dratvička

(*pro sebe*) To je čertovská ženská! Chce, abych

Komorná
Dratvička

uvěřil, že místo pravý ruky mám levou nohu. — Musím ji usvědčit. - - - Tak sem s tím, otevřeme hned tu první obálku! Umí paní číst?

Komorná
Dratvička

To budete koukat!
No, tak si přečteme kousek spolu. (Čte) „Pročež a jelikož počestný cechmistr Dratvička . . .“
Správně.

Komorná

(čte) „Ve svém pokročilém věku nesnáší už takové žerty . . .“

Dratvička

A já to čtu takhle: „Se svým pokaženým žaludkem nesnáší takové dorty.“

Komorná

To je zvláštní! Dál: „— jinak bychom se od našich ustanovení zcela odchýlili.“

Dratvička

A já čtu: „ . . . a tak ustanovuji, že se mu musí podávat bílý koření.“

Komorná

(pro sebe) Dělá ze mně blázna nebo mě očarovala? Nechť čte paní dál. Tady stojí po německy, a to tak po německy, že víc po německy to ani být nemůže: „Každému ševci denně poskytnout tři mázy vína, a paní mastičkářka musí na to dát peníze.“

Dratvička

Ale já to čtu jinak: „Tomuto ševci denně poskytnout tři lžíce projímadla a paní mastičkářka musí k tomu dodat ingredience.“

Komorná

Jestli mě paní nebalamutí, tak je jeden z nás opravdu očarovanej. Přečtěme i oučet za outratu. To že je účet? Ha, ha, ha!

Dratvička

A co by to bylo?

Komorná

Nechť to pán odnese prvnímu apotékáři: i učeň to pánovi rozluští.

Dratvička

No no!

Komorná

Ten křížek tady nahoře se čtyřmi puntíky (acetus destillatus) — ví pán, co to znamená? Destilovaný ocet.

Dratvička

Zatraceně!

Komorná

A tady tenhle krucánek považuje pán za šestku? (6 cucurbita)

Dratvička

Přesně tak.

Komorná

A je to zatím cucurbita neboli tykev.

Dratvička

Učiněný kouzla!

Komorná

A tohle tady považuje pán za trojku? (3 drachmy)

Dratvička

Správně.

Komorná

A zatím je to lékárnická váha — drachma nebo taky kventlík.

Dratvička

To je k nevíře!

Komorná

(8 halgemma) A tohle tady považuje pán za osmičku?

Dratvička

Jako že mám hlavu na krku!

Komorná

A zatím to znamená halgemma, kamenná sůl.

Dratvička

To se podívejme!

Komorná

A tohle velké O a dvě malá, co to znamená?

Dratvička

Tři nuly.

Komorná

Hahaha! Velké O znamená kamenec a dvě menší arsen.

Dratvička

Na naší sešlosti jsme vydali přesně 11 zlatejch a 12 krejcarů.

Komorná

A já to čtu: 15 kventlíků kamence, 6 kventlíků kamenné soli, 5 pětiněk arseniku se 7 uncemi destilovaného octa, a to všechno dohromady 2 hodiny povařit v tyglíku a pak podávat panu Dratvičkovi. Pak bude zase jako rybička.

Dratvička

Dost už, paní! - - - Dělá se mi z toho zle. Zatracej číšník! Určitě popadl brko, co jím právě doktor předepsal panu staršímu recept. A jestli je tomu tak, pak ten recept zůstal ještě v tom brku. Ale ať tak či onak, my můžeme naši záležitost vyřídit bez zbytečných škrábanic. - - - Řekněte mi, paní - - -

Komorná

Musím ještě něco říkat?

Dratvička

Cože? Teď teprve přijde to hlavní!

Komorná

Pomalů, pomalů, nejdřív se musíme vypořádat za to, co jsem už řekla.

Dratvička

Vypořádat? Jak to myslíte?

Komorná

Musíme pánovi především připomenout, že my v zemi usedlí a privilegovaní dochoťi máme právo na základě nových privilegií požadovat deset šilinků za každou otázku, na kterou odpovíme.

Dratvička

I když nedáte žádnou medicínu?

Komorná

I když nedáme žádnou medicínu.

Dratvička

I když žádnou nemáte?

Komorná

I když žádnou nemáme. Když vyjdeme z toho, co jsem řekla, můžeme hned účtovat: Tázal jste se, jestli smíte se mnou promluvit pár slov? Odpověď zněla: Ano. To máme 1 zl 15 kr
Otázka: Jestli jsem správně pochopila tu věc z obálky.

Tentokrát zodpovězeno několikerým ano.

1 zl 15 kr

Dohromady: 2 zl 30 kr

Otázka: Jestli jsem vybavena medikamenty a jakými? Zodpovězeno, a to opět s podrobnou specifikací, částečně kladně, částečně záporně 1 zl 28 kr.
Pán nechť se nediví, že tady zvedám taxu; ale

otázka byla delší a jedno ne stojí v nejnižší taxě a bez ohledu na to, že mám jen poloviční zisk, o 14 kr a 20 feniků méně, tedy

dohromady: 3 zl 58 kr

Dratvička
Komorná

Přestaňte, paní!
Ale kdež, pane, musíme se vypořádat poctivě. Dluhy zatěžují svědomí. — Otázka: Může být švec pacientem? A odpověď 1 zl 15 kr.

Dratvička
Komorná

Dost už!
Dvakrát otázána, jestli je to recept? Odpověď: dvakrát ano 2 zl 30 kr

Dratvička
Komorná

To máme: 7 zl 43 kr
Příště si každou otázku u mastičkářky zakáží.
Otázka: Jestli umím číst? Odpověď: To budete koukat! A taková odpověď není vůbec moc drahá, když ji účtuju za dvojnásobek, takže . . .

Dratvička
Komorná

2 zl 30 kr
dohromady 10 zl 13 kr
Ale paní! Ptát se snad smí každý?

Dratvička

Jo, jistě, to smí — ale za peníze. Několik vedlejších otázek, které neměly valný význam, ale které jsem musela přinejmenším vyslechnout, jako například: No? Copak? Vypořádat? Jak to myslíte?, jakož i formou otázky přednesená pochybnost, jestli číšník nevzal doktorovi brko? — to všechno vyúčtujeme paušálem, tedy 1 zl

Komorná
Dratvička
Komorná
Dratvička
Komorná

Takže suma sumarum 11 zl 13 kr
Ale to je přesně ta suma, kterou jsme nechali napsat na vás! V životě jsem neslyšel, že by se 11 zlatek dalo probendit v otázkách a ne v alkoholu. — Paní, tohle je oučet jenom za otázky?

Dratvička

Tak jest.
A co za to mám?
Odpovědi.
Odpovědi?
Jasně, jednoznačné, správné odpovědi. Odpovědi, na které se můžete spolehnout, ať cestujete nahoru nebo dolů, ať je den krátký nebo dlouhý, počasí vlhké nebo suché. Pán si to může klidně vyzkoušet a uložit mé odpovědi na vlhké místo: nebude mi dlužen ani zlatku, když odpověď nabobtná nebo zplesniví.

Komorná

Dryáčnice, aby ji pohledal! Věřím, že to myslí vážně. Tihle lidi dokážou vydolovat peníze ze všeho. (To řekl pro sebe.)
A samotnému cechu musím předložit účet za otáz-

ky, které mi byly adresovány včera, když jeden z mistrů si udělal díru v hlavě. Tady bude účet mastnější.

Dratvička

(pro sebe) U čerta, z toho pro mne koukají mrzutosti v cechu. Musím s tou mrchou raději skoncovat. (Nahlas) Paní, rád bych se vás ještě na něco zeptal: Neví snad paní, že juchta je pruská kůže a že podešvice pochází z Brandenburska? Takže — kdo nadává na juchtu, ten hanobí pruskýho krále, a kdo si neváží podešvice, napadá kurfiřta brandenburskýho. Ale abych v otázkách nerozházel celou naši cechovní hotovost, zeptám se svejch spolumistrů, kolik otázek jsou ochotni zaplatit. Jak je libo.

Komorná
Dratvička
Komorná
Dratvička

Otázka a odpověď stojí 1 zl a 15 kr.

Nebo, což je jedno a totéž, 10 šilinků.

A když se mistři zeptají, jestli paní z úspornejch důvodů otázky a odpovědi od sebe neodtrhuje?

Komorná
Dratvička

Jak to?

Jestli neúčtuje například odpověď bez otázky nebo otázku bez odpovědi?

Komorná
Dratvička

Ne. To by byl opus mancus. To by bylo přímo . . .
Chápu. To by bylo zrovna tak, jako bych pravou botu odtrhl od levé a levou od pravé. Hned jsem zpátky. (Odejde)

Blanche

Pane bože, jak bohatí bychom mohli být, kdybychom jako ostatní potulní mastičkáři byli ochotni takovými kousky vyprazdňovat hlupákům jejich měšce. Jenže naše paní je na to moc velkej morous. Právě proto musí zkrachovat.

ÁRIE BLANCHE

1.

Dryáčník a že by nelhal?

Daleko se nedobelhá!

Poctivej je jistě — celkem,

ale zapomíná,

že mu huba hlady zívá,

zpláče nad vejdělkem.

2.

Kam chce dojít s poctivostí,

když mu kručí v břiše.

Když hostinskéj rudej zlostí

udání už píše.

*Jak se sytej světem probít,
než si z lidí bláznů tropit?
Chceš-li občas plnej břich,
zalhat trochu, není hřích.*

Třetí výstup

Komorná, Blanche, Principálka, Básník, který přijde dodatečně. Hanswurst přijde rovněž později. Podobně Dona Bětka a konečně Dratvička

Principálka

Blanche! Tam byl ale nával!

Blanche

Kde?

Principálka

Na té komedii.

Blanche

Na jaké?

Principálka

Na komedii o doktoru Faustovi. Právě teď skončila. Nemůžu vůbec pochopit, jak se tam ta spousta lidí, který jsem viděla vycházet, mohla vejít. Museli si stát zrovna na hlavách. A co víc: Kdybych to neviděla na vlastní oči, za živý svět bych tomu neuvěřila — neviděla jsem tam jenom samé zástěry, haleny a usmolené sukno, viděla jsem tam i paruky, sáčky na vlasy a podobné serepetičky. Jaké bylo vstupné za osobu?

Blanche

Haleny a zástěry tři, paruky sedm, sáčky na vlasy a jiné serepetičky sedmnáct krejcarů.

Principálka

Ach!

Blanche

Milá paní, tohle vzdychání vám nepomůže! Vemte zpátky Hanswursta a tenhle proud peněz potěče zase naším korytem.

Principálka

Uvědom si, kolik mastičkářských divadelních společností je na tom báječně přesto, že se u nich nedá vidět nic jiného než samé vážné kousky.

Blanche

Můžete mít pravdu, pokud mluvíte o společnostech, který hrajou před šlechtou. Pakliže však mluvíte o komediantech, kteří obveselují lid, pak tam musí být šprýmař, a tady vám nepomůže ani svěcená. Prosím vás, nic mi už neříkejte, nebo se zase pohádáme, jako předtím. Pochopte správně, v čem je podstata hanswurstovské šprýmů, než ho zařadíte mezi nevzdělaný neomalence. Co je to Hanswurst? Uvědomujete si to? Je to snad hulvát? Je to snad oplzlej prasák, co nezná jinej vtíp než samý sprostý dvojsmysly a jinotaje? Lid je sice nevzdělanej, ale smejší křesťansky. Víc lidí, než si umíme představit, by popadlo kámen a hnali by z divadla takovýho blázna, kterej by si

počínal bezuzdně a nevázaně. Lidi se chtějí bavit počestně a to je taky všechno, co hledaj. A ten, kdo jim takový potěšení poskytuje, to je Hanswurst. Hned přinese popletenou zprávu, hned začne jančit, že si tu zprávu nemůže zapamatovat. Když má peníze, postaví se na odpor všem Turkům, hned zase, když strádá nouzí, je ochoten být sluhou kdejakého pohodného. Když má hlad, není si před ním jistý ani poleno, když je žíznivej, vrhne se i na kalamář s inkoustem. Já vím, tyhle kousky nevynikaj zrovna nějakou duchaplností, ale lid musí mít svou zábavu stejně tak, jako má svůj zvláštní kroj. A takový potěšení mu neposkytne ten nedovařenej poeta se svou už dávno vymrskanou Kleopatrou, ale jen a jen Hanswurst. Vemte si takovýho českýho muzikanta Copaka. Přijde Copak ke knížecí tabuli a začne hrát — vyženou ho. Přijde do šenku mezi dřevorubce, nebo mezi vesnický rychtáře, přijmou ho s nadšením. Když ho uslyší nějaký kapelník, vzkypí v něm žluč. Když ho uslyší veselej sedlák, dá se do tance. Všechny ty gamby, loutny, housličky a barytony včetně Haydnů, Adalgasserů a podobnejch nejsou pro něj ničím ve srovnání s českýma dudama. Ten sedlák nemá pravdu, to je jasný. Ale je prostě takovej a takhle myslí. A mluvíte si do něj, jak chcete, nepochopí, že by se měl víc bavit na koncertu nějakýho slavnýho komponisty, než při tanečních kouscích tohoto dudáka. A zrovna tak se to má s Hanswurstem. Chtějí ho vyhnat, mají na to právo. Ale kde?, to je otázka. Tam, kde v něm nikdo nenachází zalíbení, kde vládne samej rozum, ale rozhodně ne tam, kde s otevřenou pusou nedočkavě čekají na jeho příchod. Ach, paní, dejte na mou radu a nechte zejtra hrát Zmatenej dvůr s Hanswurstem začarovaným kuchyňským sluhou, topičem, kterej vyletí komínem, s kurýrem, kterej přijde s ostruhami, ale bez holínek, a - - - Kdo to zvoní? - - - Kdo to jde? - - - Kdo to klepe? - -

Principálka

Vstupte! - -

Básník

(Vstoupí básník)

Blanche

Jak to vypadá, paní principálko, tak moje Kleopatra dnes už uvedena nebude.

Básník

Jaká škoda! - - -

Já za svou osobu na tom vinu nenesu. Udělal jsem, co bylo v mých silách. Tady je moje práce.

Blanche

Jsem tak přesvědčen o její skromnosti, že se neobávám, že bych byl vámi pokárán, když za svou básnickou kompozici - - - nesmíte si však myslet, že bych byl ziskuchtivec! - - -

Básník

To si nemyslí nikdo na světě, pane! - - - Básník a ziskuchtivec, kdo to kdy slyšel? Kdo to kde četl, vyjma toho nactiutrhačného satirika Rabenera.

Blanche

Všechno zásadně dělám z lásky k vlasti a ctnosti.

Básník

(*pro sebe*) Aby oslavil triumfy ctnosti?

Blanche

Co říká?

Básník

Říkám jen: neznám nic krásnějšího než básníka, co dělá všechno zadarmo.

Blanche

Ano, to je pravda, a já dozajista nepatřím k těm, kdo svá díla přeceňují.

Básník

(*pro sebe*) Mluví jak pravej řemeslník.

Jen v těch případech nejsem schopen úplně na sebe zapomenout, kdy mám právo něco žádat: takže, jak jsem už řekl, nebojím se, že budu vámi pokárán, když (*temně*) za svou básnickou kompozici požádám o tuzér.

Blanche

Teď to přijde!

Básník

O tuzér ve výši 30 dukátů.

Principálka

(*zkoprnělá*) Třicet dukátů?

Básník

(*s bagatelizující nonšalantností*) To není tak mnoho! - - -

Blanche

Mně se zdá, že je to moc málo! A vůbec nic z toho neslevíte?

Básník

Není to mnoho. Jen nepatrný výraz uznání! —

Principálka

Ach, pane Sigismunde! Nebesa znají mou bídu! Mám už jen - - -

Básník

Prosím, abyste mě neobtěžovala nářky a stížnostmi. Jestliže jste znala svou chudobu, neměla jste zaměstnávat muže, vůči němuž nelze neprojevit uznanost. Jen prosím žádnou rozvláčnost; vidíte, jak jsem ohleduplný. Jiný by tuhle nepatrnou sumičku vyžadoval jako dluh; já jí však říkám jen tuzér. Ale právě proto, že se chovám tak ohleduplně, nemůžete mi mít za zlé, když v případě odmítnutí, ba pouhé snahy snížit můj honorář, dám zabavit všechn váš majetek.

Blanche

(*pro sebe*) Takový malý mužiček a tak velký darebák?

Principálka

Pane Sigismunde! - - -

Básník

Dost! Jakékoli námitky jsou zbytečné! Předem znám všechno, co mi chcete říci! Znam vaši chudobu, vaši peněžní tíseň a váš smutný vdovský

Dona Bětka

stav. A přeji si jen, aby se mi naskytla příležitost účinně vám dokázat, jak vysoko si cením ctnosti, kterou tak často nechávám triumfovat na jevišti. Mohu však navrhnout řešení. Nemáte-li peníze v hotovosti, máte třeba šperky? Na sobě máte hezké šaty. Mohu se poohlédnout po nějakém židovi. (*vejde*) Paní principálko, Kryšpín je v chodbě a prosí, abyste ho ještě jednou vyslechla. — Říká, že vás nechce obtěžovat a hned zase odejde. — Smí dál?

Principálka

Jenom samé mrzutosti! — (*Neochotně*) Ať jde dál! — Pane Sigismunde, zdaleka nejednáte v duchu představ, které jsem si o vás udělala.

Básník

Jsem si jist, že si o mně nemůžete udělat představu, jako bych byl snad prospěchář. Host, který se právě ohlásil, tenhle a jemu podobní, kteří nemají tušení o ušlechtilosti vznešených duší, jenom takoví - - -

Kryšpín

(*uchází*) Můj juchtový zápach, paní principálko, jak jste mi rekla, vám v Halle způsobil značnou újmu. Ať už máte pravdu nebo nemáte: řádný švec to na sobě nemůže nechat a cítí se povinen poskytnout za tuto škodu zadostiučinění.

Básník

Chce říct, že žádá zadostiučinění.

Kryšpín

Kdo je tenhle pán? Neslouží snad pánovi sluch? Řekl jsem poskytnout a ne požadovat. Za tímto účelem jsem hrál tento večer komedii a můj podíl byl tak pozhnaný, že mi vynesl třicet tolarů. Tady vám je nesu, jak jsem je přijal.

Principálka

Proč?

Kryšpín

Abyste si je nechala.

Principálka

Jako půjčku, nebo si je chcete u mne uložit?

Kryšpín

Ne, jako majetek.

Principálka

Čí?

Kryšpín

Váš!

Principálka

Můj?

Kryšpín

Ano, váš! Prosím vás jenom o jediné: abyste si o nás ševcích udělala lepší mínění.

Principálka

Já žasnu!

Bětka

Sním nebo bdím?

Komorná

Vidím jasně nebo jsem oslepla?

Básník

Je normální nebo je to blázen?

Kryšpín

Vím sice dobře, že teď, kdy jste se přítomností pana básníka povznesli a stali se váženým souborem, není tato moje skromná nabídka ničím víc, než kapkou hozenou do moře. Ale berte to aspoň jako pro-

Principálka

Blanche
Principálka
Blanche

Básník
Blanche
Bětka

Komorná
Básník
Kryšpín
Principálka

Skladatel
Principálka
Básník
Principálka
Dratvička

Komorná
Dratvička

Principálka
Dratvička

Komorná
Dratvička

jev mé dobré vůle. Vy pláčete? Co to znamená? Zase už jsem na obtíž? Nesnesete můj pach?
Blanche! Radostí a bolestí nejsem vůbec schopna slova. Mluv ty!
Prosím! Ale co?
Co uznáš za vhodné.
Když mi k tomu dáváte plnou moc, tak uděláme tady krátkej proces. Pán (*Básníkovi*) je propuštěnej. A pán (*Kryšpínovi*) je zase přijatej. Jakže?
Pán nechť se klidí! — A pán zůstane tady!
Pán je naše zhouba. — A tento pán je naše záchrana.
Pán je ničema. — A pán je ušlechtilý.
A vy to strpíte, paní?
Mluví vám po vůli, paní principálko?
Kdybych ještě déle setrvala u své umíněnosti, ze které pochází všechno moje neštěstí, u své paličatosti, která způsobila, že jsem své neštěstí milovala a své štěstí nenáviděla, zasloužila bych, aby mě má celá věrná banda opustila.
Ještě jsou tady soudy!
Jistě.
Podám žalobu. - - - (*Odejde*)
A já na ni odpovím.
(*vchází*) Ne! Žádná odpověď! Tady jsou odpovědi zatraceně drahé! Mistři mají jedinou otázku; ale paní dochtorka má odpovědět z okna ven a ne mně. Proč jste propustila Kryšpína? Protože je švec?
Je to tak, byli jsme slepí!
(*se k ní obrátí zády — aby odpověď nesměřovala k němu*) Hej, pozor! Ke mně ne! Ven oknem! Aspoň tu odpověď zaplatí celý město! — A švec podle vás nemá říz a ducha?
To byl můj předsudek.
(*opět odvrácen*) Paní, neodpovídejte mně, ale tam ven. — A švec že odporně páchne? - - - Rozmyslete si to dobře! — Juchtovinou? To se dotejká Pruska! — A Prusko má alianc s Moskvou, s Englickem a s Polskem. — U čerta, vemte rozum do hrsti!
Zkrátka a dobře, můj milý pane Dratvičko, pochybili jsme.
To zní už líp. — Ale odpověď hezky do strany, jinak jste vy sice chybující, ale my potrestaní.

Komorná

Dratvička
Bětka
Dratvička
Blanche

Principálka
Všichni
Principálka
Komorná
Bětka
Dratvička
Kryšpín
Bětka
Komorná
Blanche
Principálka

Ano, chybili jsme, jak už jsem řekla, ale chybu jsme už doznali a jak je možné napravili.
Můj bratránek Kryšpín je snad . . . ?
Kryšpín je znovu tím, čím byl.
Hanswurstem?
Přesně tak. Svým udatným činem ukázal před celým světem, že švec může mít to nejušlechtilejší srdce a Hanswurst ty nejlepší mravy.
Ať žije počestný cech ševcovský!
Sláva mu!
Jsou to zlatý lidi!
Tunami zlata je nevyvážíte!
Za celé světadíly je nevyměníte!
Jo, to věřím. Zvlášť ty na Malý Straně.
A na Starým Městě.
Já si nemůžu pomoci, ale já musím dostat ševce.
Já si nemůžu pomoci, o mne se musí ucházet švec.
Já si nemůžu pomoci, ze mne musí bejt ševcová.
Děti drahé, to všechno se může stát. Ale teď se připravte na komedii o zmateném dvoře, k němuž tohle naše zamotané divadlo bylo tak říkajíc přede-
dehrou.

CHORUS PLENUS

Principálka, Blanche, Dona Bětka, Dona Marjána, Dratvička, Kryšpín

1.

Blanche
Bětka
Kryšpín
Dratvička
Blanche
Bětka

Vtip je vtip!

Praha je Praha!

Bez vtipu hra na divadle?
To pak člověk na sedadle
hnedle usíná.

Kryšpín
Dratvička

Bez Prahy je Řím, Neapol,
Kolín, Paříž i Pentapol
jenom pustina.

2.

Principálka
Bětka
Blanche
Dratvička
Kryšpín

Ale chybí balet, moje drahá?!

Všechno jedno! Jen když stojí Praha!

Všechno jedno! Jen když stojí Praha!

(Současně)

Principálka
Bětka
Blanche
Dratvička
Kryšpín
Principálka
Bětka
Blanche
Dratvička
Kryšpín

Mám nechat doma všechnu mrzutost?

At' žije Hanswurst a jeho veselost!

(Současně)

At' žije Praha a její veselost!

Ted' svému smutku navždy odzvoním!

At' zazní píseň a veselý rým!

(Současně)

At' žije Praha a Hanswurstův šprým!

Přeložil Josef Balvín

Překlad byl pořízen z textu, který pod názvem Der bey einem Arzten Theater unentbehrliche Hanswurst otiskl Fritz Fuhrich ve vídeňské teatrologické revui Maske und Kothurn 26, 1980, č. 3—4, s. 200—233. Pro druhou část českého překladu jsme použili název Die Prager Schuster, který byl pro tuto hru rovněž používán.

POCTA OSCARU TEUBEROVI

Autoři, kteří připravili tuto knihu, chtěli by na závěr své práce vzdát poctu Oscaru Teuberovi (obr. 81), rakouskému divadelnímu historikovi, který před sto lety — v letech 1883—1888 — vydal v Praze u nakladatele A. Haase své monumentální třisvazkové dílo *Geschichte des Prager Theaters* (Dějiny pražského divadla). Teuber, žijící v našem hlavním městě jen nemnoho roků, vytvořil na pozoruhodně široké pramenné základně podrobný obraz divadelního života Prahy, jaký v té době ještě většinou neměly jiné evropské divadelní metropole. V tomto svém díle věnoval pozornost divadelním projevům v různých jazycích. Pokusil se tedy postihnout i divadelní aktivitu českou. V době rostoucích národnostních sporů mezi Čechy a Němci nezaujal stanovisko šovinisty. Naopak. Teubera těšilo vše velké a krásné, co se na jevištích Prahy v různých dobách dělo, ať už se hrálo latinsky, německy, česky, italsky či francouzsky. Byl to velice tolerantní muž. Radoval se ze skutečnosti, že Praha je od 18. století jednou z evropských divadelních křižovatek.

Jeho obraz pražského divadelnictví 18. století — zejména pak činnosti Divadla v Kotcích — považujeme za zvlášť cenný.

Oscar Teuber patřil mezi ty německé intelektuály Prahy, jako byl např. ředitel pražského německého divadla Angelo Neumann, nebo později, v mladší generaci, Rainer Maria Rilke, Franz Kafka, Max Brod, Franz Werfel, Egon Ervin Kisch, kteří z německé strany v době zostřujících se národnostních bojů stavěli jakýsi kulturní most mezi oběma národy. Teuberovu snahu po smíru obou národů na území Čech ostatně připomněl už v roce 1901 *Prager Abendblatt*. „Narozen v Broumově v Čechách, cítil se těsně srostlý s naší zemí, a rád by byl celým obsahem svého díla přispíval k mírumilovné proměně.“ Teuber, výborně ovládající český jazyk, byl dobře obeznámen s českými poměry, zvláště pak divadelními. Velmi příznivě smýšlel o našich snahách literárních. Měl pověst v národním ohledu nestranného publicisty. Když se na sklonku svého života stal redaktorem vládního vídeňského listu *Wiener Zeitung*, „v listě tomto zaznamenával zprávy o našem českém umění hudebním, výtvarném i o literatuře a jemu náleží zásluha, že psáno o nich spravedlivě, obšírně a přátelsky“.